

Sygn. akt VI SA/Wa 490/25

ODPIS

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2025 r.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie
w składzie następującym:

Przewodniczący **Sędzia WSA Dorota Dziedzic-Chojnacka**
Sędziowie **Sędzia WSA Honorata Łopianowska**
 Asesor WSA Iwona Kozłowska (spr.)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 lipca 2025 r.
w trybie uproszczonym
sprawy ze skargi [REDAKTED]
na decyzję **Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia**
z dnia **11 grudnia 2024 r.** [REDAKTED]
w przedmiocie **podlegania obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego**

uchyla zaskarżoną decyzję

Na oryginale właściwe podpisy
Za zgodność z oryginałem

Robert Mironczyk

referent

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z 11 grudnia 2024 r. [REDAKTOWANO] Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: organ, Prezes NFZ), działając na podstawie art. 109 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 146; dalej: ustawa o świadczeniach) w zw. z art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572; dalej: k.p.a.), oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach orzekł, że [REDAKTOWANO] (dalej: skarżący, strona, ubezpieczony) podlega obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu bycia osobą duchowną w okresie od 28 maja 2024 r. do nadal.

Okoliczności faktyczne i prawne sprawy przedstawiają się następująco.

Wnioskiem z 13 czerwca 2024 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział [REDAKTOWANO] (dalej: ZUS) wniósł o rozstrzygnięcie obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego [REDAKTOWANO] z tytułu bycia osobą duchowną w okresie od 28 maja 2024 r. do nadal. We wniosku wskazano, że skarżący zgłoszony był do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu bycia duchownym m.in. od 1 marca 2022 r. Następnie od 31 maja 2024 r. dokonał wyrejestrowania z ubezpieczenia zdrowotnego. Do wniosku załączono pismo strony z 28 maja 2024 r., kierowane do Biskupa [REDAKTOWANO] zawierające oświadczenie woli w sprawie dobrowolnego porzucenia stanu duchownego z dniem 28 maja 2024 r. oraz skierowany do ZUS wniosek o wydanie decyzji o zwolnieniu strony z obowiązku opłacania składek dla osób duchownych z uwagi na nieistnienie podstawy prawnej obowiązku od dnia 28 maja 2024 r.

Pismem z 19 czerwca 2024 r. organ zawiadomił stronę o wszczęciu postępowania w sprawie ustalenia obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu bycia osobą duchowną oraz o możliwości zapoznania się z materiałem dowodowym i wypowiedzenia się co do zebranych dowodów.

W odpowiedzi na powyższe, pismem z 28 czerwca 2024 r., skarżący poinformował organ, że w dniu 28 maja 2024 r. wypowiedział stosunek służbowy z Diecezją [REDAKTOWANO], zaprzestał wykonywania funkcji duchownych i porzucił stan duchowny. Wskazał również, że o powyższych okolicznościach zawiadomił Urząd Skarbowy i ZUS. W załączeniu do pisma przekazał kserokopię oświadczenia woli z 28 maja 2024 r., wydruk transakcji bankowej na konto ZUS – jako potwierdzenie

spełnienia obowiązku składkowego za maj 2024 r. oraz kserokopię decyzji Naczelnika Urzędu Skarbowego [REDAKTOWANO] z 17 czerwca 2024 r. zmieniającą decyzję ostateczną z 14 marca 2024 r. ustalającą wysokość kwartalnej stawki ryczałtu dla osób duchownych osiągających przychody z opłat otrzymywanych w związku z pełnionymi funkcjami o charakterze duszpasterskim na rok 2024 w część dotyczącej okresu ważności tej decyzji, poprzez wskazanie okresu ważności od 1 stycznia 2024 r. do 27 maja 2024 r.

Pismem z 28 czerwca 2024 r. [REDAKTOWANO] Kuria Biskupia wskazała, że skarżący przestał pełnić funkcje duszpasterskie jako osoba duchowna od dnia 29 maja 2024 r., kiedy to została przyjęta jego rezygnacja z funkcji wikariusza parafialnego Parafii [REDAKTOWANO]. Jak dotąd nie został przeniesiony w do stanu świeckiego. Kuria nie posiada informacji, aby po dniu 29 maja 2024 r. wykonywał jakiekolwiek czynności/funkcje jako osoba duchowna, sprawował sakramenty święta lub uzyskiwał dochody z tytułu pełnienia obowiązków kapłańskich (k. 21 akt administracyjnych).

W toku postępowania wyjaśniającego, pismem z 16 czerwca 2024 r. organ wystąpił do [REDAKTOWANO] Kurii Biskupiej o wskazanie, czy skarżący wciąż figuruje jako osoba duchowna, czy został już przeniesiony do stanu świeckiego.

W odpowiedzi na powyższe, pismem z 23 sierpnia 2024 r., Kuria wskazała, że jak dotąd prośba skarżącego o usunięcie ze stanu duchownego nie została rozpatrzona i nie nastąpiło przeniesienie do stanu duchownego. W treści pisma ponownie wskazano, że Kuria nie posiada informacji, aby po dniu 29 maja 2024 r. skarżący wykonywał jakiekolwiek czynności/funkcje jako osoba duchowna lub uzyskiwał dochody z tytułu pełnienia obowiązków kapłańskich.

Decyzją z 11 grudnia 2024 r. Prezes NFZ stwierdził, że ubezpieczony podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu bycia osobą duchowną w okresie od 28 maja 2024 r. do nadal. W uzasadnieniu decyzji przytoczył okoliczności faktyczne sprawy oraz odwołał się do treści art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f, art. 69 ust. 1 ustawy o świadczeniach, art. 8 pkt 13, art. 6 ust. 1 pkt 10 oraz art. 13 pkt 10 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2024 r., poz. 497 ze zm.; dalej: u.s.u.s.). W zakresie interpretacji użytego przez ustawodawcę w treści art. 13 pkt 10 u.s.u.s. zwrotu „do dnia wystąpienia z tego stanu” organ zacytował fragment uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 21 sierpnia 2021 r., III AUa 468/13, w którym

stwierdzono m.in., że: „Oczywistym jest przy tym, że ustawodawca nie był w żaden sposób władny do dookreślenia w jaki sposób i na jakich zasadach następuje przyjęcie do stanu duchownego, jak i jego ustanie (bo w takim tylko kontekście, zdaniem tut. Sądu, należy odczytywać użyty może niezbyt fortunnie w ww. art. 13 pkt 10 zwrot „do dnia wystąpienia z tego stanu”), jako że w tym względzie zgodnie art. 25 ustawy zasadniczej, a także gdy idzie o Kościół (...) art. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 29, poz. 154 ze zm.), art. 12 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności, sumienia i wyznania (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 231, poz. 1965 ze zm.), czy w końcu art. 5 Konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318), K. rządzi się w tych sprawach własnym prawem, swobodnie wykonując władzę duchowną i jurysdykcyjną. W konsekwencji powyższe stanowić więc musi podstawę do stosowania przepisów prawa kanonicznego dla określenia statusu ubezpieczeniowego wnioskodawcy, niezależnie od tego, że to prawo wyznaniowe samo w sobie (...) nie stanowi powszechnie obowiązującego źródła prawa w rozumieniu art. 87 Konstytucji RP. Źródłem tym są jednak powołane wyżej ustawy, czy umowa międzynarodowa jaką jest Konkordat. W świetle zaś przepisów powołanego prawa, a konkretnie jego kanonu 290, stan duchowny traci się wyłącznie przez:

- wyrok sądowy lub dekret administracyjny stwierdzający nieważność święceń,
- karę wydalenia nałożoną zgodnie z przepisami prawa,
- respekt Stolicy Apostolskiej.

(...) w ocenie tut. Sądu - w żaden sposób nie można zgodzić się (...), iż dostatecznym dla ustania (...) obowiązku ubezpieczenia społecznego jako osoby duchownej jest złożone w tym względzie oświadczenie o wystąpieniu ze stanu duchownego (...). W przeciwnym bowiem razie, gdyby podzielić stanowisko wnioskodawcy, iż omawiany obowiązek ubezpieczenia społecznego opierać by się miał jedynie na oświadczeniach zainteresowanych, doprowadziłoby to wręcz do absurdalnych sytuacji, gdy także objęcie tym systemem ubezpieczenia uzależnione by zostało wyłącznie od tak określonej deklaracji, jako dnia przyjęcia do stanu duchownego w rozumieniu powołanego wyżej przepisu ustawy systemowej.”

Organ podkreślał, że szczególne znaczenie dla rozstrzygnięcia obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego skarżącego mają informacje przekazane przez [REDAKTOWANO] Kurię Biskupią, z których wynika, że jak dotąd „nie nastąpiło przeniesienie do stanu świeckiego”.

Stwierdzając powyższe oraz biorąc pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego, Prezes NFZ uznał, że skarżący podlega obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu bycia osobą duchowną w okresie od 28 maja 2024 r. do nadal.

W skardze wniesionej do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie skarżący zaskarżył decyzję Prezesa NFZ z 11 grudnia 2024 r., zarzucając:

- I. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a to:
 1. art. 7 k.p.a. w zw. z art. 77 § 1 k.p.a., poprzez niepodjęcie wszelkich czynności niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego, a w szczególności - poprzez brak ustalenia okoliczności przemawiających za tym, że skarżący spełnia kryteria wyłączenia spod obowiązku, o którym mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach w zb. z art. 13 pkt 10 u.s.u.s., tj. nie spełnia kryteriów obligujących go do dalszego, od dnia 28 maja 2024 r., podlegania obowiązkowi, o którym mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach w zb. z art. 13 pkt 10 u.s.u.s.;
 2. art. 75 § 1 zd. drugie k.p.a. w zw. z art. 77 § 1 k.p.a. zw. z art. 80 k.p.a. - poprzez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków, a tym samym dokonanie dowolnej oceny dowodów w miejsce swobodnej oceny dowodów;
 3. art. 86 k.p.a. w zw. art. 77 § 1 k.p.a. w zw. z art. 80 k.p.a., poprzez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony, tj. [REDAKTOWANO] a tym samym dokonanie dowolnej oceny dowodów w miejsce swobodnej oceny dowodów;
 4. art. 7a k.p.a. w zw. z art. 77 § 1 k.p.a. w zw. z art. 80 k.p.a., poprzez rozstrzygnięcie wątpliwości co do treści normy prawnej będącej przedmiotem postępowania administracyjnego, którym jest nałożenie na stronę obowiązku, na niekorzyść strony.

II. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a to błędną wykładnię art. 13 pkt 10 u.s.u.s. dokonaną z pominięciem przepisów Konstytucji RP, co skutkowało uznaniem, że skarżący, mimo skutecznego wystąpienia ze stanu duchownego, tj. spełnienia kryterium, o którym mowa w art. 13 pkt 10 u.s.u.s., podlega obowiązkowi składkowemu z tytułu bycia osobą duchowną. Wskazując powyższe wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji. Jednocześnie wnosił o:

1. przeprowadzenie - na podstawie art. 106 § 3 p.p.s.a. - dowodów uzupełniających z dokumentów załączonych do skargi, tj.:
 - kserokopii przyjętego przez Biskupa Pomocniczego Diecezji [REDACTED] *Oświadczenia woli w sprawie dobrowolnego porzucenia stanu duchownego* z 28 maja 2024 r., z której treści Prezes NFZ dowolnie wybrał odpowiadające jego linii orzeczniczej;
 - wydruku korespondencji e-mail z 2 września 2024 r. z Biskupem [REDACTED] i NFZ - na okoliczność istotnych ustaleń faktycznych, zignorowanej przez Prezesa NFZ w toku postępowania mimo jego posiadania;
 - wydruku zrzutu ekranu z telefonu z datami i czasem trwania rozmów z [REDACTED] referentem sprawy, pod nr. tel. [REDACTED] - na okoliczność udokumentowania kontaktu telefonicznego przez skarżącego w toku sprawy, co również zostało zignorowane przez Prezesa NFZ;
 - wydruku planu zajęć lekcyjnych skarżącego z archiwum [REDACTED] [REDACTED] z tygodnia poprzedzającego wystąpienie ze stanu duchownego i następującego po wystąpieniu - na okoliczność potwierdzającą utracenie prawa do wykonywania funkcji duchownych, tj. nauczania religii, przez skarżącego i wprowadzone zmiany w postaci usunięcia 22 godzin zajęć lekcyjnych religii;
 - wydruku ze strony internetowej parafii [REDACTED] [REDACTED] tj. ogłoszeń parafialnych z 2 czerwca 2024 r. - na okoliczność potwierdzenia daty zakończenia posługi i zaprzestania wykonywania funkcji duchownych przez skarżącego;
 - wydruku ze strony internetowej Diecezji [REDACTED] - zakładka „księża” - na okoliczność usunięcia skarżącego z listy duchownych Diecezji [REDACTED]

- wydruku s. 1 i 182-183 [REDACTED] Wiadomości Kościelnych dostępnych na stronie internetowej Diecezji [REDACTED] - na okoliczność zwolnienia skarżącego z funkcji wikariusza par. [REDACTED]
[REDACTED]
- kserokopii decyzji Prezydenta Miasta [REDACTED] w przedmiocie zameldowania skarżącego - na okoliczność miejsca zameldowania i zamieszkania skarżącego;
- kserokopii umowy o pracę w Prokuraturze Okręgowej w [REDACTED] z 14 maja 2024 r. obowiązująca od 3 czerwca 2024 r. - na okoliczność potwierdzenia wykonywania zawodu i zarabkowania z tego tytułu w sposób niezwiązany ze stanem duchownym;
- kserokopii umowy o pracę w Prokuraturze Okręgowej w [REDACTED] z 21 listopada 2024 r. na okoliczność potwierdzenia wykonywania zawodu i zarabkowania z tego tytułu w sposób niezwiązany ze stanem duchownym;
- kserokopii zgody Prokuratora Okręgowego w [REDACTED] z 3 czerwca 2024 r. w przedmiocie podejmowania dodatkowego zatrudnienia na stanowisku nauczyciela - na okoliczność spełnienia warunku z art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2018 r., poz. 577) w tym braku wskazania wykonywania zajęcia z tytułu pozostawania osobą duchowną;
- zaświadczenia z 30 grudnia 2024 r. o odprowadzaniu składki zdrowotnej przez Prokuraturę Okręgową w [REDACTED] - na okoliczność udokumentowania spełniania obowiązku składkowego;
- wydruku zgłoszenia skarżącego do ubezpieczeń ZUS z Prokuratury Okręgowej w [REDACTED] - na okoliczność udokumentowania spełniania obowiązku składkowego;
- kserokopii pisma Biskupa [REDACTED] do skarżącego z 28 czerwca 2024 r. [REDACTED] - na okoliczność zwłoki ze strony biskupa dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego;
- odpisu pisma skarżącego do Biskupa [REDACTED] z 19 lipca 2024 r. - na okoliczność zwłoki ze strony biskupa dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego;

- wydruku korespondencji e-mail skarżącego z 2 września 2024 r. wraz z załącznikiem, tj. pismem procesowym, kierowanej do Biskupa [REDAKTOWANO] i Wikariusza Generalnego Diecezji [REDAKTOWANO] - na okoliczność zwłoki ze strony biskupa dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego;
 - kserokopii pisma Wikariusza Generalnego Diecezji [REDAKTOWANO] do skarżącego z 20 sierpnia 2024 r., [REDAKTOWANO] na okoliczność zwłoki dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego;
 - kserokopii pisma Biskupa [REDAKTOWANO] do skarżącego z 12 września 2024 r.
 - na okoliczność zwłoki ze strony biskupa dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz nałożenia na skarżącego suspensy pozbawiającej go możliwości wykonywania funkcji duchownych i zarabkowania z tego tytułu;
 - kserokopii ponownego wniosku skarżącego do Biskupa [REDAKTOWANO] wraz z oświadczeniem woli z 1 grudnia 2024 r. - wysłanego Poczta Polska w dniu 2 grudnia 2024 r. - na okoliczność zwłoki ze strony biskupa dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego;
 - wydruku korespondencji e-mail z Kanclerzem [REDAKTOWANO] Kurii Biskupiej z 11 grudnia 2024 r. - na okoliczność zwłoki ze strony biskupa dot. procedowania sprawy z kan. 290 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego;
2. przeprowadzenie - na podstawie art. 86 k.p.a. - dowodu z zeznań strony, tj. skarżącego - na okoliczność dokładnych ustaleń faktycznych (o których mowa w uzasadnieniu);
3. przeprowadzenie - na podstawie art. 75 §1 zd. drugie k.p.a. - dowodu z zeznań świadków, tj.:
- a. Dyrektora [REDAKTOWANO] - na okoliczność wycofania skierowania do nauczania religii i zmiany wymiaru zatrudnienia skarżącego;
 - b. Dyrektora Wydziału Katechetycznego Diecezji [REDAKTOWANO] - na okoliczność wycofania skierowania do nauczania religii;
 - c. Proboszcza par. [REDAKTOWANO]
[REDAKTOWANO] na okoliczność zakończenia posługi w tej parafii przez skarżącego;
 - d. Biskupa Diecezji [REDAKTOWANO] - na okoliczność zaprzestania wykonywania funkcji duchownych przez skarżącego oraz na

okoliczność przedłużania postępowania zmierzającego do przesłania prośby skarżącego o usunięcie ze stanu duchownego właściwej Dykasterii Stolicy Apostolskiej;

- e. Referenta sprawy, [REDAKTOWANE] na okoliczność kontaktu telefonicznego ze skarżącym i przekazanych przez niego informacji.

W uzasadnieniu skargi skarżący rozwinął powyższe zarzuty podkreślając m.in., że w toku postępowania organ pominął informację, do których posiadał dostęp z urzędu, a mianowicie ustalenie, kto, w jakich okresach od 28 maja 2024 r. i w jakiej wysokości jest płatnikiem składek z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego skarżącego. Z powodów znanych wyłącznie sobie, organ nie przytoczył elektronicznej i pisemnej korespondencji prowadzonej przez stronę z organem oraz ze [REDAKTOWANE] Kurią Biskupią, dotyczącej informacji o stanie faktycznym, w jakim znajduje się skarżący, zgodnie z art. 13 pkt 10 u.s.u.s. Organ pominął również okoliczność przeprowadzenia w dniu 27 sierpnia 2024 r. i 18 października 2024 r. rozmowy telefonicznej z pracownikiem organu przypisanym do sprawy, podczas których skarżący informował, że nie wykonuje funkcji duchownego oraz jest zatrudniony na stanowisku asystenta prokuratora i nie może tym samym wykonywać funkcji duchownych. Zainteresowania organu nie wzbudził również fakt zmiany adresu zamieszkania strony. Skarżący podkreślał, że dysponując wiedzą w powyższym zakresie organ powinien przesłuchać stronę w celu ustalenia stanu faktycznego dotyczącego prowadzonego sposobu życia i zarobkowania. Przesłuchanie skarżącego pozwoliłoby ponadto na przedstawienie korespondencji ze [REDAKTOWANE] Kurią Biskupią, w przedmiocie nieprzedłużania czynności zmierzających do uregulowania stanu prawnego. Zaznaczał, że organ dysponował oświadczeniem woli skarżącego, w treści którego zawarto prośbę o zaniechanie procedowania wg *Norm Dykasterii Nauki Wiary*.

Wskazując na rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, poprzez ich błędną wykładnię skarżący odwołał się do słownikowej definicji słowa „wystąpić”. Zestawiając znaczenie tego słowa jako „rezygnacja z członkostwa”, „wyjście poza obręb czegoś” z oświadczeniem woli *dobrowolnego porzucenia stanu duchownego* z 28 maja 2024 r., podkreślał, że zgodnie z zasadami wykładni językowej i logicznej nie można zdekodować znaczenia zawartego w art. 13 pkt 10 u.s.u.s. sformułowania „wystąpienia” inaczej, niż określają to zasady języka polskiego, a zatem „porzucenia stanu duchownego” przez skarżącego. Odnosząc się do

przywołanego w treści decyzji orzeczenia sądu powszechnego podnosił, że w późniejszych, tj. aktualniejszych orzeczeniach sądów powszechnych w podobnych sprawach, które uzyskały walor prawomocności wskazywano, że: „(...) pod tym pojęciem należy rozumieć także porzucenie stanu duchownego, kiedy osoba taka faktycznie przestaje już sprawować jakiejkolwiek funkcje kapłańskie, bez względu na to kiedy osoba ta została przeniesiona w stan świecki. (...) W takim przypadku należy brać pod uwagę stan faktyczny, a nie prawny wynikający z Kodeksu prawa kanonicznego” (v. wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z 29 października 2021 r., VIII U 1013/21) oraz „Wprawdzie odwołujący nie utracił stanu duchownego, ale z uwagi na nałożoną karę suspensy nie realizuje żadnych obowiązków i zadań wynikających z tego stanu, a tym samym nie ma możliwości uzyskania jakichkolwiek przychodów związanych z byciem duchownym” (v. wyrok Sądu Okręgowego w Koninie z 25 czerwca 2018 r., III U 642/17).

Reasumując skarżący podnosił, że ani Kodeks prawa kanonicznego, ani żadne normy proceduralne Kościoła Katolickiego nie wskazują terminu załatwienia sprawy usunięcia ze stanu duchownego. Osoba, która zdecyduje się na podjęcie decyzji o porzuceniu stanu duchownego nie tylko nie ma pewności co do terminu przedstawienia wyższej instancji jej prośby o ukształtowanie własnego stanu prawnego w świetle prawa kanonicznego poprzez usunięcie ze stanu duchownego (kan. 290 § 2-3 CIC), ale i w ogóle co do jej procedowania i skutków, będąc uzależnioną od uznaniowej decyzji najpierw biskupa, następnie upoważnionego pracownika właściwej watykańskiej Dykasterii, a finalnie Papieża, co oznacza, że proszący może nigdy nie doczekać się usunięcia go ze stanu duchownego i tym samym ukształtowania jego stanu prawnego według norm właściwego prawa wyznaniowego, w tym przypadku Kodeksu prawa kanonicznego, ze stanem faktycznym. W ocenie skarżącego, przypisanie negatywnych konsekwencji zaniechania procedowania ukształtowania stosunku prawnego skarżącego przez stronę kościelną, a zgodnego ze stanem faktycznym strony, jest pogwałceniem nie tylko wszelkich zasad logiki prawniczej, zasad i celu postępowania administracyjnego, ale i praw podstawowych człowieka, tworząc również dodatkową i niczym nieuzasadnioną represję cywilną wobec strony, jako konsekwencję podjęcia przez nią decyzji o wystąpieniu ze stanu duchownego, która to decyzja bezwzględnie przecież cieszy się ochroną z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 w zw. z art. 37 ust. 1 Konstytucji RP.

W odpowiedzi na skargę organ wniósł o jej oddalenie.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 § 1 i § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 1267), sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości przez kontrolę działalności administracji publicznej pod względem zgodności z prawem, jeżeli ustawy nie stanowią inaczej. Zakres tej kontroli wyznacza art. 134 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2024 r., poz. 935; dalej: p.p.s.a.), który stanowi, że sąd rozstrzyga w granicach danej sprawy nie będąc związany zarzutami i wnioskami skargi oraz powołaną podstawą prawną, z zastrzeżeniem art. 57a.

Decyzja administracyjna podlega uchyleniu, jeśli Sąd stwierdzi naruszenie prawa materialnego w stopniu mającym wpływ na wynik sprawy, naruszenie prawa dające podstawę do wznowienia postępowania lub inne naruszenie przepisów postępowania mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 145 § 1 pkt 1 lit. a-c p.p.s.a.) lub też naruszenie prawa będące podstawą stwierdzenia jej nieważności (art. 145 § 1 pkt 2 p.p.s.a.).

Badając sprawę w tak określonej kognicji Sąd stwierdził naruszenie przepisów skutkujące uchyleniem zaskarżonej decyzji.

Przedmiotem kontroli jest decyzja Prezesa NFZ z 11 grudnia 2024 r., ustalającą, że skarżący podlega obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu bycia osobą duchowną w okresie od 28 maja 2024 r. do nadal.

Podstawę materialnoprawną decyzji stanowi art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach, zgodnie z którym obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi lub ubezpieczeniem społecznym rolników, które są osobami duchownymi.

W art. 69 ust. 1 ustawy o świadczeniach wskazano, że obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego osób, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. a i c-i, powstaje i wygasa w terminach określonych w przepisach o ubezpieczeniach społecznych.

Jak stanowi art. 8 ust. 13 u.s.u.s. za osobę duchowną uważa się duchownego oraz członków zakonów męskich i żeńskich Kościoła Katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, z wyjątkiem alumnów seminariów

duchownych, nowicjuszków, postulantów i juniorystów, którzy nie ukończyli 25. roku życia.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 10 u.s.u.s. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są duchownymi.

W myśl art. 13 pkt 10 u.s.u.s. duchowni obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia przyjęcia do stanu duchownego do dnia wystąpienia z tego stanu.

W sprawie nie jest sporne, że w dniu 28 maja 2024 r. skarżący złożył oświadczenie woli o dobrowolnym porzuceniu stanu duchownego od dnia 28 maja 2024 r. Oświadczenie to zostało przyjęte przez Biskupa, co potwierdza prezentata i podpis umieszczone na tym dokumencie oraz pismo Kurii z 28 czerwca 2024 r. Z treści tego pisma wynika ponadto, że Kuria nie posiada informacji, aby po 29 maja 2024 r. skarżący wykonywał jakiejkolwiek czynności/funkcje jako osoba duchowna, sprawował sakramenty święte lub uzyskiwał dochody z tytułu pełnienia obowiązków kapłańskich. W treści skargi skarżący podkreślił ponadto, że od dnia 3 czerwca 2024 r. zatrudniony jest na stanowisku asystenta prokuratora.

Sporna w sprawie jest natomiast kwestia, czy po złożeniu oświadczenia woli o wystąpieniu ze stanu duchownego skarżący nadal podlega obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego jako osoba duchowna oraz czy wystąpienie ze stanu duchownego należy wioząc z formalnym przeniesieniem do stanu świeckiego.

Organ utrzymuje bowiem, że użyty przez ustawodawcę zwrot „do dnia wystąpienia z tego stanu” (tj. stanu duchownego) należy tłumaczyć jako sytuację związaną jedynie z przewidzianym w prawie kanonicznym przypadkiem utraty stanu duchownego. W tym miejscu podkreślenia wymaga, że ustawodawca kościelny w kanonie 290 Kodeksu Prawa Kanonicznego wymienia taksatywnie trzy sposoby utraty stanu duchownego, a mianowicie: 1) wyrok sądowy lub dekret administracyjny, stwierdzający nieważność święceń; 2) kara wydalenia ze stanu duchownego, nałożona zgodnie z przepisami prawa; 3) reskrypt Stolicy Apostolskiej, którego to reskryptu Stolica Apostolska udziela diakonom tylko z poważnych przyczyn, a prezbiterom z najpoważniejszych (v. Karolina Rudzińska, *Kara wydalenia ze stanu duchownego*, Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawno-historyczny 53/1-2, 203-231; 2010).

Przystępując do oceny zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, Sąd stwierdza, że nie podziela stanowiska organu w kwestii konieczności posiłkowania się przy wykładni art. 13 pkt 10 u.s.u.s. kanonami Kodeksu prawa kanonicznego, tym samym nie podziela poglądu wyrażonego w przywołanym w treści decyzji wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 21 sierpnia 2013 r., III AUa 468/13.

Zaznaczenia wymaga, że pojęcia "wystąpienia ze stanu duchownego" nie doczekało się dotychczas ustawowej definicji, a zatem przy jego interpretacji należy posiłkować się znaczeniem tego pojęcia w języku powszechnym. Słownikowa definicja pojęcia „wystąpić” oznacza dobrowolną rezygnację z członkostwa lub też oddzielenie się od jakiejś grupy (v. Słownik Języka Polskiego tom 6; Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007 s. 215). Dokonując zatem wykładni art. 10 pkt 13 u.s.u.s. Sąd w pełni podziela i uznaje za własny pogląd wyrażony w przywołanym przez skarżącego, w treści skargi, wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 29 października 2021 r., VIII U 1013/21 (Lex 3315399), zgodnie z którym: *„pod pojęciem tym należy rozumieć także porzucenie stanu duchownego, kiedy osoba taka faktycznie przestaje już sprawować jakiejkolwiek funkcje kapłańskie, bez względu na to, kiedy osoba taka została przeniesiona w stan świecki. W takich wypadkach należy brać pod uwagę stan faktyczny, a nie prawny wynikający z Kodeksu prawa kanonicznego i uznawać za duchownego osobę niewykonującą już funkcji kapłańskich, która pozostaje w stosunku podporządkowania władzy kościelnej, jeżeli fakt taki zostanie przez tę władzę potwierdzony (P. Stanisław: Ubezpieczenia społeczne duchownych, Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz pod red. Beaty Gudowskiej, Jolanty Strusińskiej – Żukowskiej)”*.

Sąd w składzie orzekającym w niniejszej sprawie, stoi na stanowisku, że zaprzestanie pełnienia jakichkolwiek funkcji kapłańskich/duchownych jako konsekwencja złożenie oświadczenia woli o porzuceniu stanu duchownego, należy wiązać z ustawowym pojęciem wystąpienia ze stanu duchownego.

Osoba duchowna to osoba spełniająca publiczne funkcje sakralne, powoływana w drodze ordynacji, wyboru lub nominacji, należąca do stanu duchownego (duchowieństwa). W Kościele katolickim do stanu duchownego należą diakoni, kapłani, biskupi i zakonnicy. Każda osoba duchowna z obowiązku przynależy do określonej diecezji (ksiądz diecezjalny) lub zakonu (ksiądz zakonny), do których zostaje inkardynowana na stałe przez przyjęcie święceń diakonatu lub

profesję zakonną (A. Łapiński, Historia religii. Słownik terminologiczny, Warszawa 1995).

Przepis art. 6 u.s.u.s. wymienia w sposób wyczerpujący osoby, które na terenie Rzeczypospolitej Polskiej podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom. Wyliczenie to obejmuje co do zasady osoby fizyczne, które uzyskują środki finansowe z własnej aktywności prowadzonej w różnych formach lub korzystają z pomocy Państwa albo świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W punkcie 10 tego przepisu wymienia się także osoby duchowne, jednak zdaniem Sądu, warunkiem uznania, że taka osoba podlegała obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu), a w konsekwencji również ubezpieczeniu zdrowotnemu, jest prowadzenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ww. aktywności i możliwości uzyskania z tego tytułu środków finansowych (por. wyrok WSA w Warszawie z 9 lutego 2022 r., VI SA/Wa 2899/21 – dostępny w CBOSA). W orzecznictwie, jak i doktrynie podkreśla się, że ubezpieczenia społeczne są trwale oraz ściśle powiązane z pracą, szczególnie świadczoną w ramach stosunku pracy, jak również pracą przedsiębiorców czy twórców (v. wyrok TK z 19 listopada 1996 r., K 7/95, OTK 1996, s. 416; P. Kuczma Prawo do zabezpieczenia społecznego [w:] Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym, red. M. Jabłoński, Wrocław 2014, s. 600).

Z akt sprawy w sposób niebudzący wątpliwości wynika, że skarżący z dniem 28 maja 2024 r. dobrowolnie porzucił stan duchowny. Rezygnacja ze stanu duchownego została przyjęta przez właściwe władze Kościelne i do dnia wydania zaskarżonej decyzji nie została rozpatrzona. Z powodów wyżej opisanych, wskazana okoliczność, nie jest obojętna dla oceny statusu skarżącego w kontekście obowiązku ubezpieczeniowego i tego czy podlegał on ubezpieczeniu zdrowotnemu w okresie wskazanym w treści decyzji.

Sąd stwierdza, że wydając zaskarżoną decyzję organ nie wyjaśnił istotnych dla rozstrzygnięcia kwestii, poprzestając na stwierdzeniu, że jak dotąd „nie nastąpiło przeniesienie do stanu świeckiego”. Chodzi przede wszystkim o zaprzestanie wykonywania przez skarżącego czynności duszpasterskich po złożeniu oświadczenia woli o dobrowolnej rezygnacji ze stanu duchownego, co jak już podkreślano miało miejsce w dniu 28 maja 2024 r. Z załączonego do akt sprawy pisma [REDAKTED] Kurii Biskupiej, do którego odwołał się organ w treści zaskarżonej

decyzji, poza przytoczonym przez organ stwierdzeniem, że „nie nastąpiło przeniesienie do stanu świeckiego” wynika również, że skarżący „przestał pełnić funkcję jako osoba duchowna (...). Kuria nie posiada informacji, aby po 29 maja 2024 r. wykonywał jakiejkolwiek czynności/funkcje jako osoba duchowna, sprawował sakramenty święte lub uzyskał dochody w tytule pełnienia obowiązków kapłańskich”. Ponadto w treści skierowanego do organu pisma z 28 czerwca 2024 r. (data wpływu do organu 1 lipca 2024 r.) skarżący jednoznacznie wskazał, że w dniu 28 maja 2024 r. wypowiedział stosunek służbowy z Diecezją [REDAKTOWANE] zaprzestał wykonywania funkcji duchownych i porzucił stan duchowny.

W ocenie Sądu, rozpoznając wniosek strony o ustalenie obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego jako osoby duchownej, organ nie może pominąć kwestii zaprzestania pełnienia przez skarżącego czynności/funkcji duchownego. Potwierdzenie i udokumentowanie tej okoliczności ma wpływ na prawidłowość rozstrzygnięcia organu. Bezspornie w sytuacji zaprzestania pełnienia czynności/funkcji duchownego duchowny traci możliwość uzyskiwania z tego tytułu jakichkolwiek środków finansowych, a co za tym idzie brak jest podstaw do objęcia go ubezpieczeniem zdrowotnym (tak samo jak ubezpieczeniem społecznym) wyłącznie z tytułu bycia duchownym (v. wyrok WSA z w Warszawie z 9 lutego 2022 r., VI SA/Wa 2899/21 – dostępny w CBOSA).

Bez wykonania analizy w powyższym zakresie przesądzenie, że skarżący podlegał obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego w okresie od 28 maja 2024 r. do nadal jest nieuprawnione, a co najmniej przedwczesne i narusza art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach.

W konsekwencji powyższego za zasadne Sąd uznaje podniesione w skardze zarzuty naruszenia przepisów postępowania. W świetle materiałów akt sprawy i argumentacji strony organ pominął istotne w sprawie okoliczności faktyczne i prawne, skupiając się jedynie na jednej przesłance, tj. ustaleniu, że skarżący był osobą duchowną, a skora tak to podlegał obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego, gdyż obowiązek ubezpieczenia w odniesieniu do osób duchownych powstaje z dniem przyjęcia do stanu duchownego i trwa do dnia wystąpienia z tego stanu. To, że w świetle przepisów prawa kanonicznego skarżący, pomimo złożenia oświadczenia o rezygnacji ze stanu duchownego pozostaje w stosunku podporządkowania władzy kościelnej, jako osoba duchowna nie może samo w sobie przesądzać o obowiązku podlegania strony ubezpieczeniu zdrowotnemu

z tego tytułu. W takiej sytuacji należy ustalić, kiedy faktyczne nastąpiło zaprzestanie pełnienia przez tą osobę czynności/funkcji jako osoba duchowna, bez względu na to, kiedy i czy w ogóle nastąpiło formalne przeniesienie do stanu świeckiego.

Z powodów wyżej opisanych, stanowisko organu w okolicznościach faktycznych tej sprawy jest daleko idącym uproszczeniem i wymaga weryfikacji przez poczynienie dalej idących w sprawie ustaleń faktycznych i prawnych, w określonym przez Sąd kierunku postępowania i interpretacji mających zastosowanie w sprawie przepisów prawa materialnego.

Przechodząc do wniosków zawartych w treści skargi, Sąd wskazuje, że oddalił wniosek skarżącego o przeprowadzenie dowodu z dokumentów wskazanych w treści skargi. Należy zauważyć, że w myśl art. 106 § 3 p.p.s.a. sąd może z urzędu lub na wniosek stron przeprowadzić dowody uzupełniające z dokumentów, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia istotnych wątpliwości i nie spowoduje nadmiernego przedłużenia postępowania w sprawie. W świetle zajętego przez Sąd stanowiska przeprowadzenie dowodu z powyższych decyzji nie jest niezbędne dla końcowego rozstrzygnięcia sprawy, gdyż zgromadzony materiał dowodowy stwarzał możliwość dokonania oceny legalności zaskarżonej decyzji. Za niedopuszczalny Sąd uznał natomiast wniosek o przesłuchanie w charakterze świadka osób wymienionych w skardze. W świetle ww. przepisu przed sądem administracyjnym dopuszczalne jest prowadzenie dowodów wyłącznie z dokumentów.

Mając powyższe na uwadze Sąd, na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a i c uchylił zaskarżoną decyzję. Pomimo uwzględnienia skargi Sąd nie orzekł o kosztach postępowania sądowego bowiem, zgodnie z treścią art. 239 § 1 pkt 1 lit. e p.p.s.a., skarżący w niniejszej sprawie nie miał obowiązku ponoszenia kosztów sądowych i kosztów takich nie poniósł.

W ponownie prowadzonym postępowaniu organ ustali wskazane wyżej okoliczności faktyczne, mające znaczenie z punktu widzenia hipotezy normy art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach i dokona subsumpcji ustalonego stanu faktycznego, uwzględniając przedstawioną wyżej wykładnię powyższej regulacji prawnej.

Końcowo wskazać należy, że złożona w tej sprawie skarga została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym w trybie uproszczonym, zgodnie z art. 119 pkt 2 w zw. z art. 120 p.p.s.a., z uwagi na spełnienie ustawowych przesłanek.

Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność z oryginałem
Robert Króńczyk

referent